

АНОТАЦІЯ

Конончук А. О. Кримінально-правова характеристика створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участі в них. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2021.

Дисертація є комплексним науковим дослідженням сучасних проблем кримінальної відповідальності за створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участь у них, у якому сформульовано пропозиції щодо підвищення ефективності кримінально-правової охорони громадської безпеки від зазначених злочинних об'єднань.

Аргументовано положення, згідно з яким попри те, що підстави кримінальної відповідальності учасників незаконних воєнізованих, збройних, а також інших подібних злочинних об'єднань передбачено в кримінальному законодавстві низки зарубіжних держав (Австрія, Азербайджан, Аргентина, Білорусь, Вірменія, Грузія, Данія, Іспанія, Ізраїль, Казахстан, Киргизстан, Молдова, Норвегія, Таджикистан, Туркменістан, Німеччина, Росія, Франція, Швеція тощо), у світі не існує єдиних стандартів кримінально-правової природи цих формувань, а отже, вона обумовлена особливостями системи норм, які визначають підстави кримінальної відповідальності за створення злочинних об'єднань та участь у них. Зауважено, що не передбачені законом воєнізовані або збройні формування, передбачені ст. 260 КК України, є самостійними формами співучасті.

Доведено помилковість кваліфікації дій учасників не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань, що функціонують на тимчасово окупованих територіях України, за ст. 260 КК України в тих випадках, коли вони усвідомлюють, що беруть участь у воєнізованих або збройних формуваннях, підпорядкованих терористичним об'єднанням (такі дії слід кваліфікувати за ст. 258-3 КК України).

Обґрунтовано доцільність криміналізації в ст. 260 КК України створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участі в них, що не мають на меті вчинення кримінальних правопорушень, а також запропоновано відсутність у них мети вчинення кримінальних правопорушень визнавати головним критерієм їх відмежування від суміжних злочинних об'єднань.

Сформульовано систему негативних кримінально-правових наслідків створення та функціонування не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань, що обумовили необхідність криміналізації суспільно небезпечних діянь, передбачених ст. 260 КК України.

Розроблено рекомендації щодо тлумачення кримінально-правових ознак не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування та пропозицій щодо їх удосконалення, які охоплюють: 1) диференціацію таких ознак на обов'язкові та факультативні; 2) визнання незаконними тих воєнізованих або збройних формувань, створення та участь у яких не передбачена ні Конституцією, ні будь-яким іншим законом України, а відтак вони не належать до жодного із законних воєнізованих або збройних формувань; 3) тлумачення озброєності не передбаченого законом збройного формування як наявності придатної для використання зброї хоча б частини учасників та усвідомлення ними цього факту та можливість її використання для виконання поставлених завдань; 4) виключення з примітки 2 до ст. 260 КК України вказівки на те, що зброєю ці формування володіють незаконно; 5) доцільність будь-які незаконні дії зі зброєю, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями, бойовою технікою додатково кваліфікувати за сукупністю; 6) необхідність розгляду озброєності в широкому значенні (має включати наявність будь-яких видів зброї, вибухових речовин, вибухових пристроїв, бойової техніки); 7) визнання оптимальним кількісним складом учасників незаконних воєнізованих або збройних формувань трьох і більше осіб; 8) закріплення в примітці до ст. 260 КК України визначення понять «незаконне збройне формування» та «озброєність».

Розкрито об'єктивні та суб'єктивні ознаки складу злочину, передбаченого ст. 260 КК України, надано пропозиції щодо їх удосконалення, зокрема: 1) уточнено визначення створення не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування шляхом диференціації його ознак на обов'язкові та факультативні, а також момент закінчення злочину у цій формі залежно від виду незаконного формування; 2) уточнено критерії розмежування створення не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування від керівництва ними, а також участі в цих об'єднаннях від сприяння їм; 3) підтримано ідею щодо трансформації фінансування не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань, постачання їм зброї, боєприпасів, вибухових речовин чи військової техніки у сприяння таким формуванням, а також щодо розміщення участі та сприяння вказаним формуванням в ч. 1 ст. 260 КК України, а створення та керівництва – у ч. 2 цієї статті; 4) аргументовано доцільність вилучення зі ст. 260 КК України ч. 4 та 5; 5) запропоновано диференціювати кримінально-правову оцінку суспільно корисної мети не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування; 6) наведено додаткові аргументи на користь ідеї зниження віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність за вчинення злочину, передбаченого ст. 260 КК України, до 14 років тощо.

Сформульовано пропозиції щодо оптимізації підстави кримінально-правового заохочення, передбаченої ч. 6 ст. 260 КК України, шляхом визначення оптимальних передумов та умов звільнення від кримінальної відповідальності, а також встановлення заборони на повторне застосування цієї норми.

Ключові слова: співучасть, кримінальна відповідальність, злочинне об'єднання, не передбачене законом воєнізоване або збройне формування, звільнення від кримінальної відповідальності, громадська безпека.